

Isusovci i Obiteljska ljetna škola

Uz 50. obljetnicu (1971.–2021.)

Ivan Šestak

Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
Jordanovac 110
HR — 10 000 Zagreb
E-mail: isestak@ffz.unizg.hr
orcid.org/0000-0002-2088-9041

Dan Đaković

Fakultet filozofije i religijskih znanosti
Sveučilišta u Zagrebu
Jordanovac 110
HR — 10 000 Zagreb
E-mail: dan.djakovic@ffz.unizg.hr
orcid.org/0000-0002-2088-9041

Pregledni rad
UDK 27-45:37.018.53

27-789.5(497.5):27-46

Sažetak

Hrvatski isusovci bili su u 20. stoljeću pioniri na raznim područjima suvremenoga apostolata. Zahvaljujući ljudima koji su boravili na višim studijima diljem Europe, zahvaljujući također i isusovcima strancima, koji su po poslanju boravili u našim krajevima, primjerice u Travniku i Sarajevu, sa sobom su donijeli nove ideje kojima su nastojali odgovoriti na potrebe Katoličke crkve u našem narodu.

U ovom će prilogu biti riječi o isusovačkom obiteljskom apostolatu koji je započeo početkom 60-ih godina prošloga stoljeća, a u kojemu Obiteljska ljetna škola ima dugu tradiciju. Ona se u godini 2021. održala po pedeseti put! Njezini su voditelji bili isusovci Josip Weissgerber (1971.–1981.), Mihály Szentmártoni (1982.–1988.), Jure Bosančić (1989.–2015.), Nikola Stanković (2015.–2017.) te Antun Volenik od 2018. godine. Škole su se održavale u Zagrebu na Fratrovcu (1972.–2002.), na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti na Jordanovcu (2003.–2018.), a od 2019. na otoku Krapnju. Na kraju se daje tematski popis Obiteljskih ljetnih škola prema godinama održavanja.

Ključne riječi: Obiteljska ljetna škola; isusovci; obiteljski apostolat; Josip Weissgerber; Mihály Szentmártoni; Jure Bosančić, Nikola Stanković.

Apostolski poslovi Družbe Isusove u hrvatskim krajevima nakon njezine ponovne uspostave (1814.)

Ponovnom uspostavom reda Družbe Isusove godine 1814. isusovci su se istom 1902. iznova vratili u glavni grad Hrvatske, i to unatoč snažnom protivljenju mnogih utjecajnih krugova iz tadašnjega političkoga i javnoga života.¹ Snažni poticaj ponovnomu povratku bila je nesum-

1 Povodom 100. obljetnice ponovnog dolaska isusovaca u Zagreb bio je održan znanstveni skup čija su predavanja, premda s nekoliko godina čekanja, ipak tiskana u prigodnom zbor-

njivo i važna materijalna garancija: »Povratak je omogućila darovnica od 60.000 forinti koju je 1860. dao zagrebački nadbiskup kard. Juraj Haulik. Nadbiskup Juraj Posilović udvostručio je sumu, pa je 1902. sagrađena crkva, od 1941. bazilika i nacionalno svetište Srca Isusova« (Horvat, 2007, 9). Uz crkvu je sagrađena kuća, tzv. rezidencija, u kojoj su stanovali časna braća i patri, svećenici Družbe Isusove, koji su vodili brojna apostolska djela, odlazeći odatle i u pučke misije.

Među apostolskim poslovima bilo je osnivanje brojnih staleških Marijinih kongregacija, čije početke pronalazimo već i u samim početcima isusovačkoga reda u Rimu. Cilj je tih kongregacija bio intenzivni duhovni život, u kojem je osobito mjesto zauzimala pobožnost Blaženoj Djevici Mariji te sudjelovanje članova kongregacije u apostolatu Družbe. Kongregacije su se obično osnivale, već od 16. stoljeća, u isusovačkim kolegijima i rezidencijama. U Palmotićevoj su cvjetale đačke, studentske i građanske Marijine kongregacije, također i sa ženskim ograncima. Taj se važan i intenzivan isusovački apostolat gotovo ugasio nadolaskom jugoslavenskoga komunističkoga režima godine 1945., nastavljajući ipak živjeti, doduše u veoma smanjenom opsegu, u sjemeništima koja su vodili isusovci. Marijine kongregacije od 1967. godine djeluju pod nazivom Zajednice kršćanskog života, ali nikada nisu uspjele zaživjeti u nekadašnjoj mjeri (Antolović, 1990).

Neki isusovci su se aktivno i zdušno, već od samoga početka, uključili u rad Hrvatskoga katoličkoga pokreta, čiji je osnivač bio krčki biskup Antun Mahnić (Perović, 1976; Krišto, 2004). Tako su primjerice Maksimilijan Hormann i Anton Prešern surađivali u časopisu *Hrvatska straža*, koji je također pokrenuo biskup Mahnić, a izlazio je od 1903. do 1918. godine (Hrskanović, 1993, 401–402; 411–412). Časopis je bio idejna potka Hrvatskoga katoličkoga pokreta. I sam je splitski svećenik Ante Alfirević, prije ulaska u Družbu Isusovu, čak u dva maha bio urednikom toga časopisa te je i sam u njemu objavljivao razne priloge (Krišto, 2004, 35).

niku, u kojemu su opisani raznovrsni apostolati isusovaca nakon njihova povratka u grad Zagreb (Nikić, 2007).

Na crti tradicije reda isusovci su nesumnjivo nje govali intelektualni apostolat. Tako su godine 1919. u Sarajevu, gdje su bili profesori i vodili Vrhbosansku bogosloviju (Hrskanović, 1993), osnovali časopis za mlade intelektualce pod naslovom *Život*, za što zasluge pripadaju povjesničaru patru Miroslavu Vaninu.² Uredništvo časopisa već je sljedeće godine preseljeno u Zagreb, u Palmotiće vu ulicu, gdje je započela jačati izdavačka djelatnost. Vanino je godine 1930. u okviru zagrebačke Bogoslovne akademije pokrenuo zbornik za crkvenu povijest Hrvata naziva *Croatia sacra*, a 1932. i *Vrela i prinosi* kao časopis za povijest isusovačkoga reda u hrvatskim krajevima (Horvat, 2007, 9). U Palmotiće voj se od 1905. do 1945. nalazilo uredništvo glasila *Glasnik Srca Isusova i Marijina* s vlastitom tiskarom, u kojoj su tiskana razna izdanja, pa i sam časopis *Život*. Tiskaru su godine 1945. oduzele komunističke vlasti. Budući da je zbog ratnih prilika isusovačkim studentima teologije bio onemogućen tradicionalni odlazak na studij u inozemstvo, bili su oni godine 1943. također smješteni u Palmotiće vu, odakle su odlazili na predavanja na Katolički bogoslovni fakultet na Kaptolu, a kod kuće slušali neka dodatna predavanja iz teologije (Miklobušec, 2016, 197). Bogoslovi su godine 1963. preseljeni na Jordanovac. U svakom slučaju, bazilika i rezidencija su malo–pomalo postajali isusovačko duhovno sjedište koje je okupljalo intelektualce grada Zagreba. Unatoč »olovnomu vremenu« koje dugujemo komunističkomu režimu, Palmotiće va je disala pobožnošću i prepoznatljivom isusovačkom duhovnošću, nadahnjujući generacije hrvatskih intelektualaca.

Godine 1937. osnovali su isusovci za potrebe studija svojih bogoslova Filozofski institut (Institutum philosophicum), koji se smjestio u velebnoj zgradi kolegija, novicijata i doma duhovnih vježbi na zagrebačkom Jordanovcu. Tu se formirala solidna profesorska zbornica, od čijih

2 Časopis *Život* izlazio je sve do kraja 1944. godine, kada se zbog nadolazeće komunističke strahovlade ugasio. Započeo je iznova izlaziti godine 1971., i to pod novim naslovom *Obnovljeni Život*, te je godine 2019. proslavio svoj stogodišnji jubilej. Proslava 100. obljetnice časopisa obilježena je svečanom akademijom u Preporodnoj dvorani Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 3. prosinca 2019. godine. Pokrovitelj proslave bila je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Znanstveni prilozi toga skupa tiskani su u zasebnom, petom broju časopisa za godinu 2019.

su članova neki bili glasoviti javni djelatnici i apostolski radnici. Spomenimo samo neke: Karlo Grimm, Franjo Šanc, Maximilian Hormann, Ivan Kozelj, a njima će se doskora pridružiti i Mijo Škovrc te Rudolf Brajičić i drugi (Macan, 1988). U kolegij će se godine 1963. iz Palmotićeve preseliti i Teološki studij, pa će tako nastati institucija pod naslovom Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu. Iz filozofskoga studija izrastao je kasnije Filozofski fakultet Družbe Isusove, koji je godine 1989. osnovala Vatikanska kongregacija za katolički odgoj, i koji je godine 2016. pod nazivom Fakultet filozofije i religijskih znanosti postao članicom Sveučilišta u Zagrebu. S druge strane, Teološki studij će pak biti afiliran Teološkomu fakultetu Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu te i danas djeluje.

Na zamolbu dr. Alojzija Stepinca, nadbiskupa–koadjutora i dr. Antuna Bauera, nadbiskupa zagrebačkoga, posavjetovavši se prethodno s generalom Reda Vladimirom Ledochovskim, a na crti želja papa Pija XI. i Pija XII., isusovci su s početkom školske godine 1937./1938. preuzeli vodstvo Dječaćkoga sjemeništa na Šalati. Ta je važna odluka iziskivala ne samo velika dodatna preslagivanja nego i ogromne žrtve unutar provincije. Isusovci su vodili Sjemenište sve do 31. srpnja 1998., dakle 61 godinu, nakon čega su ga predali na upravu Zagrebačkoj nadbiskupiji (Matić, 1998). Isusovci su godine 1969., uz svesrdnu pomoć kardinala Augustina Bee izgradili i vlastito malo sjemenište na Fratrovcu s gimnazijom, koja je međutim prestala s nastavom 1973., otkada sjemeništarci pohađaju gimnaziju na Šalati. Sjemenište je radilo sve do 2000. godine te je potom 2005. doživjelo prenamjenu. Vjerujemo da se u tom razdoblju upravo odgojem budućih svećenika — prema onoj »quia bonum quo universalius, eo divinius« — učinilo mnogo dobra Crkvi i našem narodu.

Još za vrijeme Drugoga svjetskoga rata provincijal Karlo Grimm (1898.–1952.) započeo je u kućnoj Kongregacijskoj kapeli u Palmotićevoj u Zagrebu održavati tzv. »korizmene konferencije«. Zbog velikoga interesa konferencije su premještene u Baziliku Srca Isusova. Bile su namijenjene akademskoj publici. Grimm je imao dobre nasljednike u svojoj subraći, vrsnim konferensijerima poput Ivana Kozelja, Filipa Johlera,

Mije Škvorca, Ante Katalinića, Aleksandra Barbarića, Josipa Weissgerbera, Rudolfa Brajičića, Miljenka Belića, Egona Scheibela i drugih (Ćurić, 2003, 127–129; Steiner, 2020, 5–10).³ Takve konferencije održavale su se sve do Drugoga vatikanskoga koncila. Neki su ih po značenju uspoređivali s takvim konferencijama u crkvi Notre–Dame u Parizu. Duh tih konferencija živio je još tridesetak godina u propovjedima pod nedjeljnom sv. misom u 11 sati, na kojoj je redovito nastupao Akademski zbor Bazilike. Među propovjednicima osobito se dugi niz godina isticao pater Josip Ćurić (1925.–2012.). Propovjedaonica Bazilike bila je desetljećima smatrana alternativnom katedrom filozofije u Zagrebu!

Valja u ovom kontekstu spomenuti još jednu intelektualnu inicijativu. Naime, isusovci su godine 1971. na zamolbu Unije viših redovničkih poglavarica Jugoslavije osnovali Odjel za kršćanski nazor pri Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. U Odluci o osnivanju stoji: »Svrha je ovog Odjela da dadne osnovnu filozofsko–teološku i pedagošku formaciju onima koji ga budu pohađali i da ih pripremi za eventualni izravni apostolski rad što je u skladu s preporukama II. vatikanskoga koncila« (Fuček, 1981, 513). Sjedište Odjela bilo je u Palmotićevoj te je on veoma lijepo radio sve do utruća akademske godine 1999./2000.

Isusovci su dobro znali da je rad na sustavnom katehetskom odgoju dobrobit na duge staze. Među katehetskim inicijativama kraja 60–ih i početka 70–ih godina je svakako spomena vrijedna vjeronaučna grupa studenata pod nazivom »Jordan«, koju je godine 1968. na Jordanovcu osnovao o. Ivan Fuček (1926.–2020.). On je zapravo prvi započeo studentski vjeronauk u gradu Zagrebu. U toj su se studentskoj grupi formirali mnogi mladi ljudi, pridošli na studij u Zagreb sa svih strana hrvatskoga nacionalnoga korpusa, a koji će kasnije pripomoći i u stvaranju slobodne i demokratske Hrvatske te su i danas istaknuti katolički intelektualci (Trstenjak, 2009, 341).

3 Čitatelji će se moći uvjeriti, imajući naravno u vidu kontekst vremena, u vrijednost takvih konferencija na primjeru konferencija patra Mije Škvorca, kasnijega pomoćnoga biskupa zagrebačkoga, koje je održao 1951., 1952. i 1953. godine u Bazilici Srca Isusova, a koje su nedavno tiskane (Škvorc, 2020).

Isusovački obiteljski apostolat

Isusovci su bili aktivni u radu s obiteljima već početkom 60-ih godina prošloga stoljeća, premda još ne i u strogo institucionalnom obliku. Temelje tomu pionirskomu pothvatu postavio je pater Mato Jović (1905.–1972.), koji je godine 1962. osmislio i provodio program organiziranijske i sustavnijega obiteljskoga apostolata, za koji je kao suradnike uzeo laike: liječnike i bračne parove. O. Jure Bosančić na jednom mjestu s tim u svezi piše: »Od 18. do 25. studenog 1962. o. Mato Jović, pučki misionar i član redovničke zajednice u Palmotićevoj s blagoslovom nadbiskupa dr. Franje Šepera, organizirao je s dr. Đurom Tomašićem i održao niz konferencija za mlađe bračne parove« (Bosančić, 2007, 85). Sličnu aktivnost sa sudjelovanjem liječnika, svećenika pa potom i bračnim parom prakticirao je pater Jović i u susretima s bračnim kandidatima u zaručničkim tečajevima. Jovićeve inicijative možemo smatrati začetkom Obiteljskoga odjela (kasnije Obiteljski centar) Filozofsko–teološkoga instituta Družbe Isusove, potom Vijeća za obitelj Biskupske konferencije Jugoslavije, Obiteljske ljetne škole te napokon i Bračnih susreta. Patru Joviću pripadaju dakle velike zasluge za obiteljski pastoral hrvatskih isusovaca.⁴

Prije nego što nešto поближе kažemo o Obiteljskoj ljetnoj školi kao zasebnoj vrsti isusovačkoga obiteljskoga apostolata, valja nakratko spomenuti da su isusovci godine 1976. započeli s organizacijom još jedne vrste obiteljskoga pastorala, a to su tzv. Bračni susreti ili Bračni vikendi (engl. Marriage Encounter), koji se održavaju još i sada. Intencija Bračnih susreta je obnova Crkve kroz sakramente braka i svećeničkoga reda. U tome su se osobito istakli patri Pero Sabolić, Tonči Trstenjak, Josip Sremić te naravno Stjepan Kušan, koji je stvar od samih početaka vodio prenijevši ju iz Sjedinjenih Američkih Država. Taj se pokret u međuvre-

4 Pater Petar Galauner (rođ. 1929.), čije su reminiscencije na djelovanje Hrvatske provincije Družbe Isusove uistinu duge, ubrojio je s pravom patra Matu Jovića u deset najutjecajnijih hrvatskih isusovaca (Galauner, 2018, 32). Među njima su i: Milan Pavelić, Miroslav Vanino, Petar Perica, Josip Müller, Stanko Weissgerber, Ante Gabrić, Rudolf Brajičić i mons. Mijo Škvorc.

menu raširio diljem hrvatskoga nacionalnoga korpusa. Kako piše pater Trstenjak, neposredni svjedok prvih početaka toga apostolata, bračne vikende je prema podatku iz 2008. godine u Hrvatskoj obavilo više od 5000 bračnih parova i 150 svećenika (Trstenjak, 2008). Budući da se Bračni vikendi još uvijek održavaju, taj je broj u posljednjih trinaest godina zasigurno znatno porastao. Valja priznati da je riječ o uistinu dugoj tradiciji, širokom i dubokom utjecaju, s mnogim duhovnim plodovima, koji se naravno — pa ni za ovu prigodu — ne mogu kvantitativno izraziti.

Obiteljska ljetna škola

Vratimo se sada početcima Obiteljske ljetne škole. Kao što rekosmo, isusovci su od samih početaka bili aktivni u obiteljskom pastoralu, čija se nasušna potreba počela osjećati već šezdesetih godina prošloga stoljeća. O toj je problematici bilo riječi i na Teološko–pastoralnom tjednu koji se održavao od 26. do 29. siječnja 1971. godine u Dječaćkom sjemeništu na Šalati u Zagrebu, u okviru kojega je priređen dokumentirani prikaz obiteljskoga apostolata u Hrvatskoj (Knafeljc, 1971). U tekstu se navode izjave vjernika–laika koji zajedno s isusovcima djeluju u obiteljskom apostolatu: zaručničkim tečajevima, zatim o obiteljskom apostolatu koji je započeo u Palmotićevoj već godine 1962. zalaganjem patra Mate Jovića (Knafeljc, 1971, 279), što se od godine 1968. proširilo po svim zagrebačkim župama, a odatle po čitavoj Hrvatskoj. U članku se također čita kako su se počele sastajati skupine obitelji koje na svojim sastancima obrađuju pojedine teme (Knafeljc, 1971, 280). Za to postoji i predviđeni program.

Informaciju o početku Obiteljske ljetne škole iznosi pater Josip Weissgerber u šestom broju časopisa *Obnovljeni Život* za godinu 1972., gdje opisuje ljetnu školu koja se te godine održala u Zagrebu. On piše da je u nas rad na obnovi obitelji počeo već prije deset godina, ali nije bio sustavan. To se međutim sada mijenja! Weissgerber naime napominje: »Prošle godine osnovan je pri Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isuso-

ve u Zagrebu (Jordanovac 110) Obiteljski odjel: centar za proučavanje obiteljskih pitanja i dvogodišnji večernji kurs. Program kursa inspiriran je Obiteljskim institutom Katoličkoga sveučilišta u Louvainu« (Weissgerber, 1972, 538). Weissgerber je bio naime na doktorskom studiju na spomenutom belgijskom sveučilištu te je tu ideju prenio u Hrvatsku. On kao predsjednik osnovanoga Obiteljskoga odjela nastavlja pojašnjavati način njegovoga rada: »Težište je rada na privatnom studiju. Zato smo odmah nastojali da gradivo priredimo u obliku knjiga i skripata. Samo za vježbe (praktikume) od 12 sati u semestru traži se frekvencija kao uvjet. Predavanja se obavljaju navečer: u Zagrebu utorkom i srijedom od pola osam do devet u Palmotićevoj ulici 31 (dvorišna zgrada, prvi kat). U Slavonskom Brodu utorkom i četvrtom od pola sedam do devet u župi vlč. Vida Mihaljeka, Omladinska ul. 57.)« (Weissgerber, 1972, 538). Antun Volenik, sadašnji voditelj Obiteljskoga centra Fakulteta filozofije i religijskih znanosti, piše: »Studij je trajao 4 semestra, a na njega je tada bilo upisano oko 80 studenata. Za one koji nisu mogli polaziti redovita predavanja organizirana je Obiteljska ljetna škola zamišljena kao skraćeni tečaj *Obiteljskog odjela*, a održana je prvi put na Fratrovcu u Zagrebu od 21. do 25. kolovoza 1972.« (Volenik, 2021, 21). Tako je Obiteljska ljetna škola, održana godine 1972., zapravo prezentacija prijedena gradiva na predavanjima Obiteljskoga odjela godine 1971.: »Od 21. do 25. kolovoza o.g. priredili smo Obiteljsku ljetnu školu da bismo prezentirali spremljeno gradivo prve godine, a vježbama smo dali prioritarno mjesto: svaki dan po dvije. Sljedeće godine održat ćemo u Zagrebu (Fratrovac 38) sličnu Ljetnu školu za gradivo druge godine« (Weissgerber, 1972, 538). Dakle, Obiteljska ljetna škola je započela tako da su se na njoj u godini 1972. prezentirali radovi o prijedenu gradivu prethodne godine u sklopu djelovanja Obiteljskoga odjela.

Voditelji Obiteljskih ljetnih škola

Početak obiteljskih ljetnih škola možemo s pravom dakle smatrati godinu 1971., kada je pri isusovačkom Filozofsko–teološkom institutu u

Zagrebu osnovan Obiteljski odjel, čiji je prvi predsjednik postao spomenuti Josip Weissgerber, koji je potom pripremao organizacije susljednih ljetnih obiteljskih škola. Weissgerberov nasljednik na mjestu voditelja Obiteljskoga odjela postao je pater Mihály Szentmártoni. Njega je naslijedio pater Jure Bosančić, koji je školu vodio dugi niz godina. Nakon njegova preminuća u siječnju 2015. školu je tri susljedne godine veoma predano vodio pater Nikola Stanković, profesor filozofije na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2018. organizaciju škole preuzeo je Antun Volenik te je u dotadašnjem klasičnom obliku posljednji put održana na spomenutom fakultetu. Sljedeće je godine naime premještena na otok Krapanj, gdje se susreti upriličuju u suorganizaciji s katoličkim pokretom Kursiljo.

Voditelji obiteljskih škola godinama su ulagali sve svoje snage u organizaciju škola, koje su znale okupiti i do 120 sudionika te i do 90–ero djece, pa stoga zavređuju barem nekoliko riječi.

Prvi voditelj Josip Weissgerber rođen je 1922. godine u Vinkovcima. Položivši maturu u gimnaziji u Travniku, koju su vodili isusovci, stupio je u isusovački red 1940. Nakon svršenih filozofsko–teoloških studija u Zagrebu zaređen je za svećenika 1952. Djelovao je najprije kao odgojitelj i srednjoškolski profesor u sjemenišnim gimnazijama u Dubrovniku i Zagrebu koje su tada vodili isusovci. Diplomirao je njemački, francuski i engleski jezik na Sveučilištu u Zagrebu. Magistrirao je iz teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu godine 1954. Dva je doktora stekao na Katoličkom sveučilištu u Louvainu: iz psihologije (1970.) te iz filozofije (1972.). U razdoblju od 1969. pa do 1981. predavao je razne filozofske predmete na isusovačkom Filozofsko–teološkom institutu u Zagrebu, a od 1969. do 1971. i na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Od 1981. do 1984. boravio je kao misionar u Zambiji poučavajući filozofiju. Bio je i pjesnik te se bavio i komponiranjem.

Od njegovih djela valja spomenuti: *Osnovni zakon svemira* (1972.), *Psihološki aspekti odgojnih sukoba* (1969.), *Sir Thomas More, engleski »Sokrat«* (1974.), *Studije o obitelji* (1978.), *U svjetlu metahistorije* (1967.) i dr. Preminuo je godine 1985. u Zagrebu u 63. godini života (Šestak, 2010, 116–118).

Pater Weissgerber bio je imenovan voditeljem Obiteljskoga odjela pri Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu godine 1971. Dužnost vođenja Obiteljskoga centra i organizaciju Obiteljske ljetne škole obnašao je do odlaska u misije 1981. godine.

Drugi voditelj Obiteljskoga odjela bio je Mihály Szentmártoni, koji je rođen 1945. godine u Novom Sadu, gdje je pohađao osnovnu školu, a potom je godine 1960. upisao Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu, na kojoj je maturirao 1966., budući da je 1962. stupio u novicijat Družbe Isusove i prekinuo gimnaziju na dvije godine. Studij filozofije pohađao je na Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu od 1967. do 1969., a studij teologije na istoj instituciji od godine 1972. do 1975. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je godine 1973. studij psihologije. Poslijediplomski studij psihologije završio je u Rimu godine 1981., gdje je na Papinskom sveučilištu Salesiana 1981. godine i doktorirao iz iste discipline.

Nakon završenih viših studija Szentmártoni je bio profesor psihologije na Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu sve do odlaska na Papinsko sveučilište Gregoriana u Rimu godine 1991., na kojem je predavao sve do 2020. U Rimu je obnašao službu duhovnika i konferansjea u više tamošnjih kolegija, među ostalim bio je punih dvadeset godina i duhovnik u Hrvatskom zavodu sv. Jeronima (2001.–2021.). Obnašao je i službu teološkoga savjetnika u Kongregaciji za Svete u Vatikanu (1995.–2021.). Pater Szentmártoni je autor mnoštva članaka u domaćoj i inozemnoj periodici. Napisao je i dvadesetak knjiga na više svjetskih jezika, te na hrvatskom.

Voditeljem Obiteljskoga odjela pri Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu pater Szentmártoni imenovan je 1981. godine te je tu službu obnašao sve do odlaska za profesora na Papinsko sveučilište Gregoriana u Rimu godine 1991. On će početkom osamdesetih godina, nakon odlaska patra J. Weissgerbera u misije, raditi i u Obiteljskom savjetovalištu u Palmotićevoj (Bosančić, 2007, 88).

Treći voditelj Obiteljskoga odjela bio je Jure Bosančić. Rođen je 1942. godine u Dugopolju, gdje je završio osnovnu školu. U novicijat Družbe Isusove stupio je 30. srpnja 1958. Studij filozofije završio je na

Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu, a studij teologije u Frankfurtu. Za svećenika je zaređen u Zagrebu 25. lipnja 1972. godine. Na Salezijanskom sveučilištu u Rimu, gdje je boravio od 1977. do 1981., specijalizirao je odgojne znanosti i postigao akademski stupanj magistra znanosti. Djelovao je, među ostalim, i kao dugogodišnji odgojitelj u Međubiskupijskom sjemeništu na Šalati u Zagrebu, gdje je obnašao i službu rektora od 1990. pa do 31. srpnja 1998., kada isusovci predaju vodstvo sjemeništa Zagrebačkoj nadbiskupiji. Tijekom života obnašao je i druge odgovorne službe u Družbi Isusovoj, a posljednjih godina, sve do pred smrt, bio je pouzdani tajnik provincijala Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, kako je to u svojem prigodnom govoru na sprovodu na zagrebačkom Mirogoju i posvjedočio tadašnji provincijal o. Ante Tustonjić.

O. Jure Bosančić osobito je bio zauzet kao promicatelj pastoralna obitelji. Njime se započeo baviti dolaskom u Palmotićevo godine 1984., gdje je postao tajnik patru Josipu Weissgerberu na Odjelu za obitelj pri Filozofskom–teološkom institutu Družbe Isusove. Tako je desetljećima organizirao i vodio Obiteljske ljetne škole u Zagrebu, a do kraja života i zaručničke tečajeve diljem Hrvatske. Bio je također jedan od inicijatora i prvi predstojnik Ureda za život i obitelj pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji (2002.–2006.) (Šmitran, 2001, 18–20). Preminuo je nakon duge i teške bolesti 16. siječnja 2015. godine u Zagrebu. Nakon njegove smrti pristiglo je mnoštvo izraza sućuti i osobnih svjedočanstava njegovih suradnika i poznanika, koji su s mnogo simpatije i privrženosti posvjedočili veličinu Jurine osobnosti. Svjedočanstva se nalaze i u osobnom arhivu Obiteljske ljetne škole gospođe mr. Verone Sučić, dugogodišnje suradnice p. Jure Bosančića u organizaciji škole.

Četvrti voditelj Obiteljske ljetne škole bio je pater Nikola Stanković. On je rođen 1946. godine u Stanojevićima u istočnoj Hercegovini. U Družbu Isusovu stupio je 1963. Temeljne filozofsko–teološke studije završio je u Zagrebu, a više pak studije iz filozofije u Münchenu i Rimu, gdje je na Filozofskom fakultetu Papinskoga sveučilišta Gregoriana godine 1982. doktorirao iz filozofije obranivši disertaciju naslova »*Justificatio Dei*« *bei Lew Schestow: Der Kampf gegen das Böse*. Po završetku studija filo-

zofiju je predavao na Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove, a zatim na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove, koji je godine 2016. postao članicom Sveučilišta u Zagrebu, a kao honorarni profesor predavao je filozofske predmete i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovao je na mnogim filozofskim simpozijima u zemlji i inozemstvu, a kao dopredsjednik Hrvatskoga filozofskoga društva predsjedao je Organizacijskomu odboru dvaju međunarodnih simpozija u Cresu (1994. i 1995.) u okviru Dana Frane Petrića. Filozofske i druge znanstvene i stručne članke objavljuje u časopisima: *Obnovljeni Život*, *Filozofska istraživanja*, *Disputatio philosophica*, *Bogoslovska smotra*, kao i u raznim zbornicima sa znanstvenih skupova. Obnašao je odgovorne dužnosti unutar Hrvatske pokrajine Družbe Isusove. Osim toga, bio je duhovni savjetnik Hrvatskoga katoličkoga društva prosvjetnih djelatnika, kateheta studenata na Jordanovcu, konferensijer, voditelj duhovnih vježbi itd. (Novina, 2021, 11–29).

Nakon smrti dugogodišnjega voditelja Obiteljske ljetne škole patra Jure Bosančića u siječnju 2015. pater Stanković je, shvaćajući svu ozbiljnost trenutka, zdušno prihvatio organizaciju škole, tako da je ona i te godine redovito održana. Obiteljsku ljetnu školu nastavio je voditi i susljedne dvije godine, 2016. i 2017.

Antun Volenik rođen je 1972. u Kneževu u Baranji. Osnovnu i srednju školu završio je u Belom Manastiru te je godine 1991. ušao u novicijat Družbe Isusove. Studij filozofije završio je godine 1995. na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove, a nakon pastoralnoga rada u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Parizu (1995.–1997.) diplomirao je teologiju na Teološkom studiju Filozofsko–teološkoga instituta Družbe Isusove u Zagrebu, afiliranom Papinskomu sveučilištu Gregoriana u Rimu. Za svećenika je zaređen 2001. godine. Od 2001. do 2005. te od 2007. do 2009. godine djelovao je kao župni vikar u župama Presvetoga Srca Isusova u Splitu, Zagrebu i Rijeci te paralelno bio kateheta studenata pri Studenskom katoličkom centru Palma (SKAC) u Zagrebu. Od 2008. do 2011. godine član je nacionalnoga tima Zajednice bračnih susreta za Republiku Hrvatsku. Od 2010. sudjeluje kao predavač na Obiteljskim ljetnim školama Obiteljskoga centra Fakulteta filozofije i religijskih

znanosti. U istom je vremenskom razdoblju uključen u tim predavača Zaručičkih tečajeva Zagrebačke nadbiskupije. Od 2008. do 2013. godine nacionalni je crkveni asistent laičke udruge Zajednica kršćanskog života (ZKŽ — CLC).

Od 2005. do 2007. boravio je na poslijediplomskom studiju na Institutu Lumen vitae u Bruxellesu. Stupanj doktora znanosti stekao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2014. obranivši doktorski rad pod naslovom *Pastoralno–teološki i katehetski doprinos Bonaventure Duda hrvatskoj teologiji*. Disertacija je objavljena 2015. godine. Pater Volenik godine 2014. boravio je na stručnom usavršavanju u Sjedinjenim Američkim Državama radi izobrazbe u pastoralnom savjetovanju u Saint Louis Consulatation Center, dijelu Saint Luke Institute, specijaliziranom za psihološku i psihoterapeutsku podršku i savjetovanje članovima katoličkoga klera i posvećenih osoba. Krajem 2014. godine upisuje četverogodišnju edukaciju iz kliničke psihoterapije pri Hrvatskoj udruzi za integrativnu psihoterapiju te je od sredine 2016. godine uključen u rad s klijentima pod supervizijom. Od početka akademske godine 2014./2015. do danas predaje na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti te na Teološkom studiju Filozofsko–teološkoga instituta u Zagrebu, afiliranom Teološkomu fakultetu Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu. Piše u domaćoj znanstvenoj periodici te je objavio četiri slikovnice u suradnji s našim renomiranim ilustratorom za djecu Svjetlanom Junakovićem. Sa svojim je predavanjima sudjelovao na više međunarodnih i domaćih konferencija te radio na nekoliko znanstvenih projekata.

Vođenje Obiteljske ljetne škole preuzeo je 2018. godine.

Popis obiteljskih ljetnih škola s mjestom održavanja i temama

Kao što je već bilo rečeno, godine 1971. osnovan je Obiteljski odjel pri Filozofsko–teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu na kojem su se u večernjim satima održavala predavanja i vježbe, ali je težište bilo stavljeno na osobni studij. Gradivo je priređivano u obliku knjiga i

skripata. Ovdje nije potrebno ulaziti u neku pobližu analizu odrednica obiteljskoga pastorala Obiteljskih ljetnih škola jer je to svojedobno djelomično načinila dr. Veronika Reljac (Reljac, 2013, 137–166). U nastavku se tek donosi popis Obiteljskih ljetnih škola po vremenu i mjestu održavanja te tematskim naslovima. Popis je izrađen prema materijalu iz kutije naziva *Obiteljska ljetna škola*, koja se čuva u Arhivu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove smještenom u Knjižnici »Juraj Habledelić« na Jordanovcu u Zagrebu. Popis je, nažalost, zbog nepostojanja nekih podataka manjkav.

1. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 21.–25. kolovoza 1972.). Obrađivano je gradivo o kojem se predavalo god. 1971. na Obiteljskom odjelu Filozofsko–teološkoga instituta Družbe Isusove. Škola nije imala tematskoga naslova.
2. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 20.–24. kolovoza 1973.). Škola nema tematskoga naslova.
3. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 26.–30. kolovoza 1974.)
4. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 1975.)
5. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 1976.) — »Duhovnost u obitelji«
6. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 24.–28. kolovoza 1977.) — »Obitelj u budućnosti«
7. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 23.–27. kolovoza 1978.) — »Humanizacija društva po obitelji«
8. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 22.–26. kolovoza 1979.) — »Dijete i njegova prirodna sredina«
9. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 23.–27. kolovoza 1980.)
10. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 26.–30. kolovoza 1981.) — »Obitelj u suvremenom svijetu«
11. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 25.–29. kolovoza 1982.) — »Razvojni put braka«
12. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac, 38, 24.–28. kolovoza 1983.) — »Odgoj za ljubav«

13. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 25.–29. kolovoza 1984.) — »Božji plan s brakom i obitelji«
14. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 21.–25. kolovoza 1985.) — »Mladi i obitelj«
15. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 20.–24. kolovoza 1986.) — »Obitelj — kolijevka mira«
16. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 26.–30. kolovoza 1987.) — »Obitelj u Crkvi«
17. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 24.–28. kolovoza 1988.) — »Kršćanska i ljudska zrelost u obitelji«
18. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 23.–27. kolovoza 1989.) — »Uskrсни korijeni obiteljskog rasta«
19. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 22.–26. kolovoza 1990.) — »Uloga žene u obitelji i Crkvi«
20. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 21.–25. kolovoza 1991.) — »Mjesto i uloga oca u obitelji«
21. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 26.–30. kolovoza 1992.) — »Izvanobiteljski čimbenici odgoja«
22. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 25.–29. kolovoza 1993.) — »Odgoj za novo vrijeme«
23. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 24.–28. kolovoza 1994.) — »Obitelj srce Crkve i društva«
24. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 23.–27. kolovoza 1995.) — »Obitelj i njezine generacije«
25. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 21.–25. kolovoza 1996.) — »Obitelj i njezino zdravlje«
26. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 27.–31. kolovoza 1997.) — »Krist prijatelj obitelji«
27. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 26.–30. kolovoza 1998.) — »Obiteljska zajednica u snazi Duha Svetoga«
28. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 25.–29. kolovoza 1999.) — »Obitelj u Božjem očinstvu«
29. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 23.–27. kolovoza 2000.) — »Obitelj — naša budućnost«

30. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 29. kolovoza –2. rujna 2001.) — »Dijete — cvijet budućnosti«
31. Obiteljska ljetna škola (Zagrebu, Fratrovac 38, 2002.)
32. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 27.–31. kolovoza 2003.) — »Odgoj za brak i obitelj«
33. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac 38, 25.–29. kolovoza 2004.) — »Solidarnost među obiteljima«
34. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Fratrovac, 38, 24.–28. kolovoza 2005.) — »Obitelj — prva škola života«
35. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 38, 23.–27. kolovoza 2006.) — »Dijalog u obitelji«
36. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 22.–26. kolovoza 2007.) — »Vrednote u obitelji i njihovo prenošenje«
37. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 27.–31. kolovoza 2008.) — »Obitelj — škola odgovornosti«
38. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 27.–30. kolovoza 2009.) — »Biblija u obitelji — trajno nadahnuće i poticaj zajedništvu
39. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 26.–29. kolovoza 2010.) — »Suvremena obitelj u potrazi za svojim identitetom«
40. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 25.–28. kolovoza 2011.) — »Upravljanje konfliktima u obitelji kao prevencija nasilju«
41. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 23.–26. kolovoza 2012.) — »Ovisnost u obitelji — njihovo prepoznavanje i pristup«
42. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 29. kolovoza — 1. rujna 2013.) — »Obitelj — mjesto cjelovitog odgoja«
43. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 28. — 31. kolovoza 2014.) — »Obiteljsko zajedništvo u različitostima«
44. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 27.–29. kolovoza 2015.) — »Strah i povjerenje u obitelji«

45. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 25.–27. kolovoza 2016.) — »Odgovaj za karakter, vrednote i milosrđe«
46. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 24.–26. kolovoza 2017.) — »Vrijeme za obitelj«
47. Obiteljska ljetna škola (Zagreb, Jordanovac 110, 23.–25. kolovoza 2018.) — »Obitelj i duševno zdravlje«
48. Obiteljska ljetna škola (u suradnji s pokretom Mali tečaj kršćanstva — Kursiljo, Krapanj, 24.–31. kolovoza 2019.) — »Teški razgovori — uspješno komuniciranje u različitim kontekstima«
49. Obiteljska ljetna škola (u suradnji s pokretom Mali tečaj kršćanstva — Kursiljo, Krapanj, 17.–24. kolovoza 2020.) — »Odnos i komunikacija II«
50. Obiteljska ljetna škola (u suradnji s pokretom Mali tečaj kršćanstva — Kursiljo, Krapanj, 14.–21. kolovoza 2021.) — »Odnos i komunikacija III«

Zaključak

Isusovci su vrlo rano shvatili da je rad na području obiteljskoga pastoralaa od iznimne važnosti. Zato su započeli već 60–ih godina dvadesetoga stoljeća osmišljavati tečajevae priprava za brak kao i druge oblike rada s obiteljima, u što su već od početka bili uključeni i laici različitih zanimanja. Suradnja s laicima oduvijek je naime obilježavala isusovački rad. Taj je rad oko skrbi za obitelj usustavljen 1971. u okrilju Obiteljskoga odjela u sklopu Filozofsko–teološkoga instituta Družbe Isusove u Zagrebu, a koji i danas djeluje kao Obiteljski centar Fakulteta filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Jedna od vrlo važnih inicijativa Obiteljskoga odjela bila je Obiteljska ljetna škola, koja je započela godine 1971. te je tako 2021. doživjela svoju 50. obljetnicu.

Ljudski je rod od svojih početaka neobično cijenio obitelj. Oduvijek je ona bila smatrana nukleusom odnosno temeljnom jedinicom društva, a njezinu je solidnost i sigurnost imala dodatno zajamčiti i institucija braka. Sa svoje pak strane društvo duguje obitelji svu zaštitu i skrb. To je

uostalom potvrdila i Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima. Na toj su crti i ustavi nekih modernih država na osobiti način zaštitili obitelj. Ako naime obitelj ne uživa baš sve moguće pogodnosti, onda zaista u pitanje dolazi ne samo održivi razvoj, gospodarski rast, skladno funkcioniranje društva nego čak i sama opstojnost nacije.

Hrvatski su isusovci u skladu s tim mislima, dodatno naravno osnaženima svjetlom Objave, usmjerili na skrb oko braka i obitelji mnoge svoje snage. Na tu su ih brigu potaknule i mnoge opasnosti suvremenoga življenja koje su postale i pravom prijetnjom opstojnosti obitelji same. Tu brigu za obitelj svjedoče i same teme obiteljskih ljetnih škola tijekom 50 godina, koje su zbog prirode problematike imale, naravno, multidisciplinarni karakter. Gledajući na tematski popis ljetnih škola, postaje razvidnim da su one za temeljni cilj imale zaštitu Božje namisli o obitelji, i to sučelice suvremenim opasnostima njezina rastakanja. Na obiteljskim ljetnim školama izgovoreno je mnoštvo izvrsnih predavanja pa su mnoga od njih i tiskana. U ovom su jubilarnom zborniku ukoričena samo ona predavanja za koja su urednici smatrali da će biti smjehrodavna i za budućnost.

Literatura

- Antolović, Josip (1990). Od Marijinih kongregacija do Zajednica kršćanskog života. *Obnovljeni Život*, (45)5, str. 431–440.
- Bosančić, Jure (2007). Obiteljski apostolat (škola, tečajevi, savjetovalište). U: Mijo Nikić (ur.), *Isusovci u Zagrebu u XX. stoljeću. Crkva Srca Isusova i samostan — rezidencija* (str. 85–88). Zagreb: Hrvatski povijesni institut u Beču.
- Ćurić, Josip (2003). Korizmene konferencije za intelektualce: Prigodom stote obljetnice bazilike Srca Isusova u Zagrebu. (1902.–2002.). *Obnovljeni Život*, (58)1, str. 127–129.
- Fuček, Ivan (1981). Trajna teološka formacija u tijelu Crkve. *Obnovljeni Život*, (36)6, str. 506–513.
- Galauner, Petar (2018). Deset značajnih isusovaca po izboru p. Petra Galaunera. *Ignacijev put*, 59(1), str. 31–35.
- Horvat, Vladimir (2007). I. Stara Družba u Zagrebu od 1606.–1773.: *Obnovljeni isusovci od 1902.* U: Mijo Nikić (ur.), *Isusovci u Zagrebu u XX. stoljeću: Crkva Srca Isusova i samostan — rezidencija* (str. 7–9). Zagreb: Hrvatski povijesni institut u Beču.

- Hrskanović, Marko (1993). Odgojitelji, profesori i studenti Vrhbosanske bogoslovije: Travnik — Sarajevo 1890–1990. U: Pero Sudar et al. (ur.), *Vrhbosanska katolička Bogoslovija 1890–1990* (str. 387–460). Sarajevo: Vrhbosanska Visoka teološka škola.
- Knafelj, Ivan (1971). Prikaz obiteljskog apostolata u Hrvatskoj. *Obnovljeni Život*, (26)3, str. 276–283.
- Kozelj, Ivan (1972). Obitelj u suvremenom svijetu. *Obnovljeni Život*, (27)2, str. 113–117.
- Krišto, Jure (2004). *Hrvatski katolički pokret (1903.–1945)*. Zagreb: Glas Koncila.
- Lončarević, Vladimir (1990). Jordan — kršćanska radost riječi. *Obnovljeni Život*, (45)3, str. XXXI–XL.
- Macan, Ivan (1988). Pedeset godina Filozofskog instituta Družbe Isusove u Zagrebu. *Obnovljeni Život*, 43(3–4), str. 299–307.
- Matić, Ivan (1998). Sjemenište na Šalati i Družba Isusova. *Obnovljeni Život*, (53)4, str. 469–488.
- Milkobušec, Valentin (2016). *Isusovci i hrvatski narod: Hrvatska provincija Družbe Isusove 1918.–1945.: Svezak V*. Zagreb: Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove.
- Nikić, Mijo (ur.) (2007). *Isusovci u Zagrebu u XX. stoljeću: Crkva Srca Isusova i samostan — rezidencija*. Zagreb: Hrvatski povijesni institut u Beču.
- Novina, Marina (2021). Život i djelo hrvatskog filozofa i teologa Nikole Stankovića, SJ. U: Marina Novina (ur.), *Tragovi Prvog uzroka: Zbornik u čast Nikole Stankovića, SJ* (str. 11–29). Zagreb: Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Perović, Bonifacije (1976). *Hrvatski katolički pokret*. Roma: Ziral.
- Reljac, Veronika (2013). Odrednice obiteljskog pastorala Obiteljskih ljetnih škola. *Riječki teološki časopis*, (21)1, str. 137–166.
- Steiner, Marijan (2020). Uvod. Korizmene konferencije. U: Mijo Škvorc, *Kršćanska egzistencija na ispitu: Korizmene konferencije*. Priredili Marijan Steiner i Ivan Šestak (str. 5–10). Zagreb: Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove.
- Šestak, Ivan (2010). Hrvatski neoskolastički priručnici filozofije o čovjeku. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 36(1–2), str. 91–125.
- Škvorc, Mijo (2020). *Kršćanska egzistencija na ispitu: Korizmene konferencije*. Priredili Marijan Steiner i Ivan Šestak. Zagreb: Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove.
- Šmitran, Vedran (2001). P. Jure Bosančić, SJ o apostolatu braka i obitelji. *Ignacijev put*, 17(27), str. 18–20.
- Trstenjak, Tonči (2008). Povijest bračnih susreta u Hrvatskoj. *Obnovljeni Život*, (63)2, str. 199–211.
- Trstenjak, Tonči (2009). Katehetske inicijative hrvatskih isusovaca u Zagrebu u drugoj polovici XX. stoljeća. *Obnovljeni Život*, 64(3), str. 335–346.
- Volenik, Antun (2021). 50. Obilježnica Obiteljskog centra FFRZ–a (1971.–2021.). *Ignacijev put*, 62, str. 21–22.
- Weissgerber, Josip (1972). Obiteljska ljetna škola (21.–25. kolovoza 1972.). *Obnovljeni Život*, (27)6, str. 537–538.

JESUITS AND FAMILY SUMMER SCHOOL

On the occasion of the 50th anniversary (1971–2021)

Ivan Šestak — Dan Đaković

Summary

In this article we analyze talk about the Jesuit family apostolate, which began in the early 60's of last century, and in which the Family Summer School has a long tradition. It was held for the fiftieth time in 2021! Its leaders were the Jesuits Josip Weissgerber (1971–1981), Mihály Szentmártoni (1982–1988), Jure Bosančić (1989–2015), Nikola Stanković (2015–2017) and Antun Volenik from 2018. Meetings were held in Zagreb on Fratrovac (1972–2002), at the Faculty of Philosophy and Religious studies in Jordanovac (2003–2018), and from 2019 on the island of Krapanj. Finally, a thematic list of Family Summer Schools by year is given.

Keywords: Family Summer School; Jesuits; family apostolate; Josip Weissgerber; Mihály Szentmártoni; Jure Bosančić; Nikola Stanković